

УДК 336.226.3

Рудницька Ю.- ст.гр. ОПОД-42

Тернопільський національний економічний університет

ФІСКАЛЬНА ДОСТАТНІСТЬ ТА РЕГУЛЮЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ АКЦИЗНОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: викладач Валігура В.А.

У період трансформації економічних процесів України в напрямку утвердження економіки ринкового типу за умови нестабільного макроекономічного середовища особливої актуальності набуває проблема поповнення доходів державного бюджету.

Одним із вагомих джерел його формування є специфічний акциз – непрямий податок на споживання, який справляється з окремих підакцизних товарів, включається до їх ціни і основою якого виступає диференційований підхід до переліку оподаткованої продукції.

Згідно з даними Міністерства фінансів України динаміка надходжень акцизного збору до зведеного бюджету постійно зростає. Так, у 2005 р. надходження з акцизного збору склали 7 945,4 млн. грн., у 2007 р. – 10 567,7 млн. грн., у 2009 р. – 21 624,5 млн. грн. Проте, зростає лише абсолютна сума акцизного збору, тоді як його питома вага у доходах бюджету держави до 2009 р. (у 2009 р. частка акцизного збору збільшилася виключно за рахунок зменшення податкових надходжень та збільшення ставок на деякі підакцизні товари: тютюнові вироби, етиловий спирт, лікєро-горілчані вироби) мала чітку тенденцію до зниження (табл.1).

Таблиця 1

Структура доходів зведеного бюджету України у 2005 - 2009 рр.*

<i>Найменування показника, у (%)</i>	<i>2005 рік</i>	<i>2006 рік</i>	<i>2007 рік</i>	<i>2008 рік</i>	<i>2009 рік</i>
Податкові надходження	73	73,1	73,3	76,2	72,1
Податок на додану вартість	34,4	40	36,8	40,5	40,6
Акцизний збір	8,1	6,8	6,5	5,6	10,3

* Складено автором на основі даних Міністерства фінансів України

В контексті світового досвіду слід зазначити, що у багатьох країнах при переважанні універсальних акцизів (ПДВ) розрив між частками ПДВ і специфічним акцизом становить 1,5 – 2 рази. В Україні ж цей показник у 2008 р. за підсумками виконання зведеного бюджету становив 7,2 рази (для порівняння у 1999 р. – 4,8 рази).

Особливістю акцизного збору, окрім фіскального значення, насамперед, є більш яскраво виділена, порівняно з іншими податками, регулююча функція, яка проявляється у необхідності: перерозподілу надвеликих доходів від виробництва і реалізації окремих видів продукції, що є високорентабельними та високо монопольними; перерозподілу доходів високооплачуваних верств населення через встановлення акцизу на так звані предмети розкоші, попит на які мало еластичний за ціною; обмеження виробництва і споживання соціально небезпечних товарів, використання яких завдає шкоди здоров'ю людини і стану навколишнього середовища, шляхом підвищення ціни товару.

Отже, нині акцизний збір містить у собі певний прихований потенціал. З однієї сторони він здатний генерувати надходження коштів при вмілому його застосуванні та розумному підході до проблеми оптимальності по відношенню до непрямого оподаткування, а з іншої – є дієвим фінансовим інструментом перерозподілу доходів між різними верствами населення і підприємницькими структурами.